

Популярна бібліотека
Книжка Ч. 3.

ІВАН ФРАНКО

МІЙ ЗЛОЧИН

та інші короткі оповідання

Фельдкірх—Форарльберг
ВИДАВНИЦТВО »ЗАГРАВА«
1946

Популярна бібліотека
Книжка Ч. 3.

ІВАН ФРАНКО

МІЙ ЗЛОЧИН

та інші короткі оповідання

diasporiana.org.ua

Фельдкірх—Форарльберг
ВИДАВНИЦТВО »ЗАГРАВА«
1946

МІЙ ЗЛОЧИН

Ні, не видержу! Не можу довше видержати! Мушу прилюдно признатися до гріха, хоч знаю наперед, що на душі не буде мені легше від того. Адже ж відплата тут неможлива, бо якаж відплата може винагородити невинно пролиту кров, надолужити замордоване життя!

Аж страшно мені робиться, коли ціла ота нещасна подія ясно з усіми подробицями вирине в моїй пам'яті. Від того часу минуло багато літ, певно більше як тридцять. Я був тоді невеличкий сільський хлопчина й бігав граючись по лісах і полях мого рідного села.

Власне надійшла весна, один із перших гарних, теплих днів. Перший раз по довгій неволі в тісних хатах ми, сільські хлопці, могли побігати собі свobodно. Ми бігли на сіножать, що ще була гола й сіра від скиненої недавно зимової перини. Тільки десь-не-десь видобувалась з землі свіжа зелень; сквапливі, ostrі листки тростини, ще позвивані в ostrі шила, листки хрину та лопухів над потоком. Тільки в недалекім лісі сподом усе забіліло від дикого чіснику, що власне починав уже відцвітати, від білих і синіх підліщків.

Над нами здвигалося темно-синє склепіння не-

ба, всміхалося сонце, а на далеких вершках Карпат блискотіли ще здорові снігові шапки, мов іскристі діамантові корони. Та їх краса не зворушувала нас надто дуже, бо ми почували кожної хвилі холодний зимовий подув, що йшов від них у низ до сходу сонця. І річка почувала це; в ранці вона була ясна і чиста й плюскотіла тихенько мов у літі, а тепер клекотіла гнівно в своїх тісних берегах і протискалася в низ своїми жовтаво-брудними, розбурханими водами: це були якраз оті блискучі діаманти, розтоплені весняним сонцем.

Та все те не всилі було попусувати нашу весняну радість. Ми ходили, скакали й підскакували й бігали довкола й відвідували всіх наших знайомих: старого, м'ягучого дуба на краю ліса, що то по кріпких його конарах ми літом лазили на перегони з вивірками; високу похилену березу, з жалібно навислими тоненькими гильками, що ми їх звичайно надуживали за гойданку на велику гризоту пана лісничого; тихі криниці в лісовій гушавині, де ми позасідавши за грубими яворами та в'язами нераз придивлялися вечорами лисам, борсукам та диким кабанам, що сюди приходили пити; й вкінці глибокі, чисті млинівки, де ми що неділі з гаками чатували на щупаків, а коли припекло сонце, з криком реготом освіжувалися в чистій, холодній воді.

Тепер, що правда, довкола було досить голо й сумно, тай у воді, що в літі густо-часто ожив-

лювалася плюскотом щупаків і громадами червонооких плотиць, які звичайно плавали цілими купами під проводом одної найбільшої, тепер було тихо. Та ми проте, що крок заглядали цікаво в воду, під кожний прут, під кожний чорний лопух, у кожний корч, чи не задусився який наш знайомий щупак під ледом, або чи не вивидра не була ласкава зробити нашим рибакам візиту.

— Псс! Псс! — засичали нараз два, чи три хлопці, що йшли передімною, схилилися до землі й поповзли тихо наперед, намагаючися обступити довкола один корч.

— А там що таке? Що там таке? — запитав я по неволі також шепотом.

— Птах! Птах! Не бачили його?

— Де він? Де?

— Ось тут у корчі. Лови. Ми ще такого не видали. Не літає мабуть, лиш бігає.

Поки ще хлопці обступили корч, я пішов просто до середини корча, обережно розгорнув густі гилячки й побачив справді невеличкого пташка, що сховався в торішній траві. Не знаю, чи він був ослаблений чи переляканий, досить, що побачивши мене над собою, не полетів і не побіг і я в тій хвили мав його в руці. Всі хлопці позбігалися, аби вобачити мого бранця.

— Ах, який гарний!

Такого пташка я ще не бачив віколи.

— Гляньте лише на його очі!

— А його пір'ячко.

Це був маленький болотяний пташок, які в нашій підгірській околиці показуються дуже рідко. Пір'я на нім було попелясто-сіре з легеньким перловим полиском, дзьобик тоненький, темно-зеленкуватий, і такіж самі довгі, тоненькі ноги. Він сидів тихо, затулений у моїй долоні, не тріпався, не дряпав і не дзьобав, як це звичайно чинять інші дикі птахи, коли їх зловити в руку.

— Що ти будеш робити з ним? — запитали мене деякі хлопці, позираючи зависними очима гарну добичу в моїй руці.

— Понесу його до дому.

— Будеш його пекти?

— Або я знаю. Буду його годувати.

— А знаєш, що він їсть?

— Побачу. Коли не схоче їсти хліба, то може буде їсти мухи, а коли не мухи то хробаки, а коли не хробаки то слимаки, або сім'я, або пшоно. Вже щось винайду для нього.

Я справді поніс малого, гарного пташка до дому й посадив його не до клітки, а до середини подвійного вікна, де мав більше куди бігати й літати, більше світла й повітр'я. Пташок не літав і не перхав, а тільки бігав вздовж шиб, тут і там постукуючи своїм тоненьким дзьобиком у скло, та раз-у-раз, як мені побачилось, тужно поглядаючи на широкий, вольний світ. Часом зупинявся, схиляв головку, або перехилював її на бік так, що

одно око, бачилось, блукало по гиляках близької яблуні, а потім знов потакував головою так сумно та зрезигновано, немовби хотів сказати:

— Ах, там на дворі так гарно й тепло, та моя весна пропала! Я в неволі!

Мене щось немов шпигнуло в серце, коли я кілька хвиль придивлявся тому пташкові. Мені самому зробилося сумно.

— Пусти його! пощо будеш держати його тут! прошептало щось у мому нутрі.

— Алеж він такий гарненький! І яж зловив його! — відповів я вперто собі самому. — Може він привикне. Коли б я тільки знав, чим його годувати.

З годованням мав я справді чимало клопоту. Я поклав пташкові кілька кришок хліба, кільканадцять зерняток проса й кільканадцять хатніх мух, кожний рід поживи окремо в чистенькій мушлі, поставив йому черепок води й пішов геть, аби лишити його в спокою. Коли вечером повернув я до дому й заглянув до свого пташка, то побачив, що він ані не доторкнувся поживи, тільки сидів у кутику, високо в гору простягнув тоненьку шийку й не змигаючи оком глядів крізь вікно на двір, де серед пурпурової пожежі заходило сонце за снігову шапку Хребта-гори, й від часу до часу потакував головою так сумовито й безнадійно, що я не міг довше дивитися на него.

— Може це нічна пташина, — думав я, — й аж в ночі буде їсти.

Та думка заспокоїла мене троха і я спав твердо й не думав про пташка. Скоро рано, ще до схід сонця, я побіг знов до світлиці й зазирнув до вікна. Пташк усе ще сидів на тім самім місці, де я вчора його бачив, усе ще простягав шийку високо до гори і все ще не змигаючи оком глядів крізь вікно на широкий, вольний світ отам за скляними шибками й від часу до часу потакував головою. До поживи ані доторкнувся.

— Пусти його! Пусти його! — закричало щось у мому нутрі. — Пощо тобі мучити його? Адже він згине з голоду.

— Ні, — відозвався інший, упертий голос в мені, — я мушу прослідити, чим він годується! Принесу йому слимаків, хробаків і жаборини.

Не знаю, відки мені стрілила до голови така думка, що він може їсти жаборину. Досить, я побіг на пасовисько, назбирав усяких дрібних слимаків, накопав хробаків і вилловив з води добру жменю жаб'ячої ікри й приніс усе те мому бранцеві. Він навіть не звертав уваги, коли я всі ті достатки клав перед нього, не показував ані найменшої цікавості, ані крихітки апетиту, на ті ласощі. Здавалося, що тільки сонце, тепло й весна там на широкім вольнім світі займила всю його увагу.

Того дня мав я якусь роботу, тож пішов геть і вернув аж вечером. Я поспішився заглянути до пташка. Він бігав легенько потакуючи здовж шиб і навіть не доторкнувся поживи.

— Диво дивне! — подумав я й хотів зараз випустити його на волю. Та мені прийшло на думку, що тепер він певно ослаблений і нездатний до літання, а коли зараз вечером випущу його десь тут на подвір'ю, то це буде для нашого котика дуже легка й пожадана добича. Ліпше буде, коли ще сьогодні він переночує у мене. А завтра ранісенько я занесу його у те місце, де його зловив, і пущу на волю.

Другого дня, схопившись ранісенько з соломи, я побіг до свого бранця. Він усе ще не брався до ніякої поживи й сидів ослаблений і утомлений у куточку, очима все зазираючи крізь вікно на волю. Він спокійно дав себе взяти й поглянув на мене тими самими невимовно сумними оченятами, якими дивився крізь шиби на сонце, та на яблу-неві гильки. Раз навіть він потакнув головою, немов би хотів сказати:

— Так, так, знаю вже, куди мене несуть. Я вже давно знав, що воно дійде до того.

Я виніс його на подвір'я. Він сидів спокійно у моїй долоні й не пручався. Я чув його м'яжке пір'ячко й його тепле тіло.

— А смачне мусить бути його м'ясо! — стрілила мені нараз думка через голову. — А що якби його зарізати й дати спекти?

— Пустити його! Пустити його! — шепче щось, мов добрий ангел у моїм нутрі. Адже ж бачиш, він такий маленький. Навіть заходу не варто, щоб

його пекти.

— Але ж бо шкода його пускати! Я ж зловив його! — Бунтувалася дитяча впертість.

— Пусти його! Пусти його! — лебеділо щось тихо-тихо в найглибшій глибині моєї душі.

А пташок сидів тихо й зрезигновано в моїй жмені. Я отворив долоню — він не полетів. Щось огидливе, злорадне тріюмфувало в моїм нутрі.

— Бачиш! він сам не хоче! Ти ж дав йому змогу втікати, чому ж не втікав?

— Але ж бо він слабий і зголоднілий, — лебеділо щось тихо-тихо в моїй душі.

— Ет, що там! — відізвалася дитяча впертість і в найближшій хвилині я відкрутив голову малому, гарному пташкові. Він затріпав раз чи два рази своїми тоненькими ніжками, а з шийки виплило дві чи три крапельки крові, й малого, гарного пташка не стало. В моїй долоні лежав холодний бездушний труп.

І нараз зломилася, розвіялася вся моя впертість, моя завзятість, моє самолюбство. Я почув виразно, що я оце зробив щось безглузде, огидливе, що я допустився безсердешного убийства, навалив на себе провину, якої не відпокутую й не відмовлю ніколи. Адже ж я знівечив зовсім безцільно таке гарне невинне життя! Ось тут, на вольнім божім світі, перед лицем цього ясного, теплого, весняного сонця, я видав і сповнив жорсткий, нічим не мотивований засуд на смерть. Тепер

я почув зовсім ясно й виразно, що це убийство було зовсім безцільне. Адже ж цього бідного трупика я не зможу, ані обскубсти, ані їсти. Ні, я не маю сили навіть щераз поглянути на нього. Я випустив неживого пташка з руки й засоромлений, стурбований, пригноблений і змішаний побіг геть, геть від нього, щоб не бачити його, щоб затерти в душі навіть згадку про його. Мені хотілося плакати, але я не міг; щось немов кліщами стискало мою душу й вона не могла в сльозах вилити свого болю. Маленький, гарний пташок лежав у моїй душі, я поніс його з собою й мені здавалося завсіди, що він глядить на мене своїми невимовно сумними оченятами, глядить з тихою резигнацією, потакує головою й шепче:

— Ах, я це знав, що пропала моя весна, що неволя (і де заразом і моя смерть)!

У м'якому, вразливому серці не довго тривали ті турботи. По двох-трьох днях я вже забув про пташка й його нещасну долю. Забув, бачилось, на завсіди. Вражіння мого злочину залягло десь у темнім куті моєї душі й звільна його приспали, прикрили й погребли інші вражіння, інші спомини.

А проте воно не завмерло. Минуло цілих двадцять літ, і коли на мене звалився перший, великий удар нещасливої долі, коли я молодий, з серцем повним жаги, бажання жити й любити, посеред чудового літа сох і в'янув в тюрмі й мусів почувати, як розбивалися всі мої надії, як без мило-

сердя толочено, розтоптувано, нівечено та руйновано все те, що я вважав найдорожчим скарбом моєї душі, тоді серед тривожної, безсонної ночі явився мені той маленький, гарний пташок, шпигнули мене в само серце його сумні, повні тихої резигнації оченята, прошептали мені його повільні рухи ті несамовито страшні слова:

— Ах, моя весна пропала! Я в неволі! Знаю вже, знаю, чим то скінчиться!

І від тоді я не можу позбутися того спомину. Він затроює мені кожну хвилину щастя, розбиває мою силу й відвагу в нещастю. Він мучить мое сумління грижею й мені здається, що все дурне, безцільне, жорстоке й погане, що я тільки коли зробив у своїм життю, скристалізувалося в конкретний образ отцего малого невинно замордованого пташка, щоб тим докучливіше мучити мене. Тихими ночами я чую, як той пташок тихо-тихо стукає дзьобиком о шибу й я прокидаюсь зі сну. А в хвилях тривоги й розпуки, коли лютий біль запускає кіхті в моє серце й грозить ось-ось зломити силу моєї волі, мені здається, що я сам той маленький, слабосильний, голодний пташок. Я чую, що якась уперта, завзята й нерозумна сила держить мене в жмені, показує мені привиди й щастя та може в найближчій хвилині без причини й цілі скрутить мені голову.

*

*

*

В ПОЛОНИНІ

(спомин старого вівчар'я.)

Ти гадаєш, небоже, що то мала робота сімсот овець! Адже то живе, адже то кожний свій розум має. Не великий розумець — звичайно німина — а все таки такий, як Бог йому дав. Ади, в ліс зайде, чи в полонину, то все держиться купи. Не розбігається одно туди, друге сюди так як рогата худоба. А все купкою.

А ведмідь злодій тільки й чекає на те. О, він також має розум! Ще й який! Не даром вуйко пан Кулаковський! Сидить за колодою й чекає, аж цілий гурт овець ввійде між виверти, а тоді тільки скік і має їх усіх, як в стайні. І всі видусить до одної. А вони біднятка вже навіть не бегечуть, тільки зіб'ються в купку й чекають тихо своєї смерти.

Палиця в руці, цівка через плече, сопілка за поясом — так я, небоже, що рана вирушав за вівцями. Три пси — цу-цу! На перед турми один, а два по боках, а я ззаду. Іду тай постоюю. Овечки

як рій пчіл розсипалися по зеленому. Чорна купка, біла купка, чорна купка, біла купка. Тут ущипне травку, там ущипне тай далі тай далі. Не пасе так, як худобина, тільки щипле, як дитина, ніби бавиться, ніби поспішає десь кудись. А передом барани, коменданти. Турми не треба завертати, тільки їх. А бирь-бирь! А др'я-у!

А гарно там у нас у горах, в полонині! Ой гарно! Делікатно!

Гарно там у нас! Ой Господи! Досить чоловік наймитував, гірко бідив, на чужих робив, а про те не жаль згадати. Вийдеш у полонину — зелено довкола, тільки головатні тулять до землі свої білі головки, мов цікаві очі визирають зпоміж трави та моху. Холодно. Вітер тягне. Дихаєш широко повними грудьми. Все довкола пахне, все так і дихає на тебе здоров'ям і силою. В низу ліс оперізує полонину чорною стіною, а над тобою піднімається круглий шпиль гори. Тихо довкола, тільки вівці щелестять у папороті, десь колись пес гавкне, зелена жовна застукає в лісі, або закричить вивірка. А я йду собі помалу, стану, сопілку зза ремення, як не заграю, як не задрібочу, як не заведу думки, аж серце в грудях підскакує, або сльози на очі навертаються!...

Го, го! Вуйку-небоже! То так не йде! Одна вівця, то ніби нічого, але нині ти зарізає одну, завтра заріжеш дві, а позавтра передусиш мені пів турми. Ні, небоже! Такої згоди в нас нема! Ти

гадаєш, що я цівку тільки на пострах ношу? Го го! Вже я віджалую ночі, вже я засяду на тебе в тім виверті! Вже мені одно, смерть або життя, а з тобою мушу зробити справу!..

Злодій вуйко! Три ночі вимучив мене! Мабуть занюхав письмо носом — не приходив. Але не мене здурити! Вже як хоч око вийми. Вітер стогне у верхів'ях смерік. Потік шумить у низу, а я скулившиися серед коріння величезного виверту, цівку при оці, сиджу, чекаю надслухую. Вже чую, що йде, знаю, що мусить надійти по при мене і сиджу, дух у собі запираю. Хрусь-хрусь — уже близько. Витріщаю очі — суне мій вуйко, мов копиця сіна в темноті. Морду підняв до гори, вітрить, суне звільна обережно. У мене очі мало з голови не вискочать, так призираюся, щоб вицілити йому просто під ліву лопатку. Нараз він став, голову на бік — фукнув. Занюхав порох, Обертається на місці, щоб дати драла — й в тій хвилі бух-бух! З обох люф по льотці так і впакував. Навіть не зіпнув вуйко, мов від грому гепнувся на землю. Але з землі, рикнув, звівся на задні ноги тай просто до мене. Видно не дістав у саме серце. Я вже сиджу, не рушаюся. Втікати нікуди, набивати не час.

— Ну, — думаю собі, — коли я кепсько трапив, тільки задрапнув його, то буде по мені. А втім — Божа воля. Раз мати родила.

Та поки що буде — маю ще сокиру за ремнем. Сплюнув я у жменю, захопив сокиру, пере-

христився, поправив ноги, що були оперті на двох коріннях, плечима оперся о сплетене корінняче виверта, мов стіна, стирчало до гори, закусив зуби, похилив голову в низ, щоб бачити добре тай жду вуйка. А він уже ось-ось. Хапається лабами за коріння, нюхає і ричить, так ричить, мов розгніваний п'яниця, що не може сказати слова розумного, тільки чує, що лютий і ричить і пхається наперед. Ось він занюхав мою ногу тай досягає її лабою. Так немов би опік мене кропивою, не гірше. І в тій хвилі вістр'я моєї сокири по сам обух втесалося в вуйкову, голову, розчерпило її до тла. Він ще раз застогнав — так тяжко, так жалібно, мов грішна душа на муках і повалився до долу, щез у непрозорій п'їтмі, в ямі під вивертом. Я й сокири не встиг вийняти, таки з ним покотилася в низ. А тоді, як не скочу з виверта та хашами, та на плаї, та лісом, та на поляну, та понад яр, ялівцями — одним духом опинився на полонині коло кошари.

Стукаю.

— То ти Паньку? — питає Бац із середини.

— Та я, отворіть.

Встав він, засвітив ліхтарню, отворив.

— Ну, що?

— Та нічого, — кажу.

— Був вуйко?

— Та був.

— І пішов?

— Ні, не пішов.

— А деж?

— Лежить.

— Що, Ти? — Бац не договорив. — Ой, любойки, а тобі що в нозі? — скрикнув.

— У нозі?

Я й сам не знав, що мені в нозі й тільки тепер, поглянувши, я побачив, що весь ходак і вся онуча й вся волока — кровава й кров заливає сліди.

Раз, однісінький раз мацнув мене вуйко по нозі й відразу продер і ходак і онучу й ногу, то я зомлів — крові багато витекло. Але Бац, спасибі йому, вмів примовити, спинив кров, приложив якоїсь масти й за тиждень я був уже здоров. А вуйка на другий день знайшли неживого з моєю сокирою в головищу.

*

*

*

НЕНАЧЕ СОН.

Неначе в сні виринають, перед моєю душею забуті тіни давньої минувшини, рисуються виразними сілюетами на тлі краєвиду мого рідного села і промовляють до мене давно нечутими, простими, тихими словами. І ворують моє серце і витискають сльози на очі. Чи маю вас ловити, тіні, сіттю слова? Чи маю виводити на денне світло те, що примерщалося мені в сонній з'яві?

Новенька селянська хата з білими стінами, з ясними вікнами, збудована в дві половини під насупленою стріхою, в віночку розлогих верб і яблунь, що хиляться над нею, осяяна блиском літнього, південного сонця. Відчинені синешні двері, в хаті рух і стукіт, та веселий гамір. Хто від жнив, хто з косовиці, господар і слуги прибїгли на часок до дому, щоб пополуднувати. Поле близенько, широким вінцем розкинене довкола хаток невеличкої десятихатої слободи, то йдуть на полуденок до дому, бо нікому носити його в десять ріжних місць, де рівночасно йде робота.

— Води! Води! Ой яка шкода, що нема свіжої води! — чути голоси при столі. На подвір'ю і загалом у слободі нема криниці; в річці, що з двох сторін обливає сугорб, на яким стоїть слобода, вода тепла. Треба йти за річку, лезадою, потім нивами аж під ліс до лісової криниці, що має чудову холодну воду.

Але хто піде? Нікому не хочеться йти серед полуденку. Все з'їдять робучі роти, а йому не лишать, ще й насміються.

— Іди невісточко! — лагідно промовляє баба, господарева мати, що вже три роки не злазить з печі, та досі ще держить у повній власті всю хату. Невісточка, висока, статна і гарна молодиця, ані слова не мовить, кладе ложку, хапає коновки й коромесло і весело, мов пташка, співаючи біжить через подвір'я, у садок, на леваду за річкою. Баба з печі слідить за нею очима, як вона мов метелик з червоними крилами — се її від поспіху сфалдована червона спідниця — летить далі й далі на край обр'ю, який видно крізь вікно. Ще момент, і вона вибігла поза той обр'ї і зчезла з очий баби.

В хаті полуднують поспішаючи, голосно калатають дерев'яні ложки о посуду, гомонить весела розмова.

— А лишіть там їй, — рішучо говорить баба, — вона більше робить від вас усіх.

— Уже лишено, бабуню, — відзивається старша служниця Юстина.

— А вона винесе вам води на ниву, то йдїть так. Адже до криниці не близько.

І всі пополуднувавши ще раз стукнули ложками та посудом, повставали з сиджень, і повагом, як люди, що знають свою міру і свій час, виходили з хати і йшли до свого діла. Господар вийшов останній.

— А пильнуй там, Мироне, щоб не поставкували! — сказала баба.

— Ну, а від чоґож я? — запитав хазяїн і якось байдужно вийшов із хати.

— Нездара ти! — от іще нездара! — буркнула собі під носом баба. — Старий вдовець, а заманулося молодї жінки. Щож, маєш її! Тішся нею, як квіткою, що якимось птахом занесена зацьвіла в твоїм городі! Тішся, як я тішуся.

І стара не говор'ячи нічого більше і шевелячи своїми посинілими від старости губами взялася за куделю й веретено, що все стояли біля неї, „щоб не тратити часу марно”. Се була девіза всього її життя і вона хотіла бути вірною їй аж до смерти.

— — — — —

А невістка біжить по воду.

Весела як пташка, що з клітки випурхнула на волю. Її палкі очі впиваються красою природи і соняшним блиском, її дівочі ще груди підносяться і хвилюють, мов у якімсь зворушенні, її рум'яні, калинові уста мимоволі розхиляються і з них дзвінким, альтовим голосом вилітає відома дівоча пі-

сонька:

Ти не знаєш мій миленький,
Як мене любити?
Правов ручков за пазушку,
Лівов обіймати.
Правов ручков за пазушку
Тай полоскотати,
Лівов ручков обіймати
Тай поцілувати.

І в тій хвилі неначе сонний привид від землі виринула висока парубоча постать. То був високий, вродливий парубок з високим чолом отіненим золотистими кучерами, з простим мов із слоневої кости виточеним носом, з розкішними губами, крізь які проглядали білі, рівні зуби — ідеал сільського красуня, примана для дівчат і молодиць. Він був не тутешній, мандрівний дяк, і ніхто не знав, якого він роду. Всі кликали його Нестором. Він служив у попа і разом з тим був за дяка при церкві та радував людські душі своїм чудовим голосом. Тепер ішов з косою на плечі косити попову леваду за слободою, його стежка що вилася від села, перехрещувалася на леваді з тою стежкою, що вела в лісок до криниці. На тім перехрестю Нестор зупинився, поки дійде до нього молодиця.

- Здорова, Марисю! — промовив до неї.
- Здоров, Несторе. Куди йдеш?
- Адже бачиш, що косити. А ти по воду?
- По воду.

— Баба післала?

— Баба.

— Гаразд.

І він пішов із нею, свищучи якусь мельодію. А коли дійшли до ниви покритої буйним житом, він збочив до неї і сказав до Марисі лиш одно слівце:

— Сюди!

Вона пішла за ним і за хвилинку сбое щезли в розкішнім морі сірозолотих стебел жита, а над ними щасливо шуміли недоспілі ще колосочки, колисані ледви чутним подухом горячої, полуденної літньої години.

— — — — —

Марися прибїгла до дому з водою і застала бабу біля вікна. Не мала часу здивуватися тому незвичайному фактові, бо баба мала ноги безвладні і порушитися з місця завдавало їй великого труду. Баба не дала їй отямитися, і коли почула, що Марися вже в сінях, сказала їй:

— Марисю.

— Чого вам, бабусю?

— А заглянь но до комори! Чую, що там щось не добре робиться.

Марися поставила коновці з водою і побїгла до комори. Крізь отворені двері внало скісним стовпом блідозолоте денне світло до темної комори і в тім світлі Марися побачила картину, що наповнила їй господарське серце правдивим жахом.

На низенькій дубовій лавці стояли там рядом здорові горшки свіжо видоеного молока. І о диво: молоко в горшках немов би кипіло, клекотіло, шуміло і клубилося і почало мов кип'яток утікати з горшків заливаючи лавку і поміст холодною піною.

— Йой, бабусю! — скрикнула Марися заламуючи руки, — а се що за диво твориться.

Насланє, моя дитино, я вже чула серцем, що маєш якогось ворога.

— Та що ж маю робити? — в розпуці питала Марися дивлячись на нівечення її добра.

— Тиж хйба не знаєш? — питає баба.

— Не знаю, бабусю! Я й нечувала такого.

— Перехристи горшки і поплеци кожний навхрест долонями та плюнь три рази на лівий бік! — навчала її баба.

Марися зробила це і молоко зараз заспокоїлося в горшках, хоч утрата його була досить значна.

А коли Марися по тій пригоді ввійшла, до хати, баба, сидючи при вікні, з незмірним уподобанням вдивлялася в її лице і простираючи свої губи до усмішки промовила:

— Марисю, ходи до мене!

Марися наблизилася до баби і гляділа їй просто в очі.

— Ти була з ним?

— Була.

— Добре.

І стара простягла свою велику, костисту руку,

обняла нею Марисю за шию, притягла близько свого лица і поцілувала її. Марися не мало здивувалася тій ніжності, бо баба була дуже строга і ніколи не цілувала нікого.

Ти моя доненько! — шептала баба тремтючим голосом. — Ти моя квіточко! Ти моя радість! Шкода тебе для такого нездари, як твій муж. Я знала, що ти відчуєш це й сама. Та про те будь благословенна в Бога, що прийшла звеселити нашу хату. Приведи мені внука, щоб був гідний тебе і мав таку золоту головку, як він. А про всякі наслання не турбуйся. Я навчу тебе всього, що сама знаю. А тепер іди до свого діла, неси їм воду.

Марися мала сльози на очах і не кажучи ані слова вийшла з хати.

*

*

*

З М І С Т

	стор.
1. Мій злочин	3—12
2. В полонині	13—17
3. Неначе сон	18—24

Популярна бібліотека «Видавництво Заграва»

випустила з друку:

1. Т. Шевченко . . . Малий Кобзар
2. А. Лотоцький . . . Ведмедівська попівна
3. І. Франко . . . . Мій злочин

в друку:

Нашим найменшим
